

Van'da Son Gece

Akşam bir başka zâtın evine davet edildik. Cemaat oldukça kalabalıktı. Cemaatin büyük çoğunluğunu altmış-yetmiş yaş arası bahtiyar ihtiyarlar teşkil ediyordu. Hepsisi de Bediüzzaman Hazretlerinin candan muhibleri, talebeleri ve silâh arkadaşlarıydılar. O'nun gençlik zamanından beri şahit oldukları, işittikleri, meziyetlerinden, ilminden, irfanından, yer yer de kerametlerinden bahsettiler. Devlet nezdindeki itibarından, valilerin ve kumandanların O'nâ karşı olan hürmet ve muhabbetlerinden, onlarla yaptığı sohbetlerinden nakillerde bulundular. Sonunda söz, Üstad Hazretlerinin Anadolu'ya nefyedilmesine geldi. **Talebelerden birisi Üstad'ın Van'dan ayrılışını hüzün dolu ifadelerle şöyle anlattı:**

*"Kafilde Üstad'la beraber meşhur zatlardan **Masum Efendi, Kör Hüseyin Paşa, Gevaş Müftüsü Hasan Efendi, Küfecizâde Şeyh Abdalbaki Efendi, Şeyh Hami Paşa'nın oğlu Abdullah Efendiler** de vardı. Onların ayrılışı ile Üstad'ın ayrılışı çok farklıydı. Onlar hüzün, keder ve endişe içerisindeydiler. Seyda ise gayet mütevekkil, vakur, sakin ve asude idi. Şark cephesinden Garb cephesine tayin olmuş bir kumandan gibi rahat, müsterih ve mütebessimdi. Etrafındakiler:"*

*"**Seyda, müsaade edersen seni bırakmayalım. Senin için yapamayacağımız fedakârlık yoktur. İstersen seni Arabistan'a götürelim?"**, dediklerinde, Üstad onlara; **"Ben kendi rızam ile gidiyorum. Anadolu'ya gideceğim. Siz hiç üzülmezsiniz."** diyerek, onları teselli ediyordu."*

"Bize her haliyle örnek olan Üstad'ın giderken söylediği bu ifadelerin arkasında gönüllerimizi okşayan, huzur ve sükûn bahşeden derûnî bir halet-i ruhiye mevcuttu. Kendisinde en ufak bir telâş, bir öfke, bir kin eseri görülüyordu. Bizleri o gün için ızdırap içerisinde bırakan bu firak, şimdi anlıyoruz ki, Üstad hakkında dâvası uğrunda bir hicret imiş..."

Bu hazinâne ifadelere şöyle mukabele ettim:

— Elbette sürür ve neş'e içerisinde olacaktır. Çünkü, O, geçmiş enbiyâ ve evliyaların yolunda olduğunun şuurundaydı. **Evet, büyük insanların ağır imtihanları ve ağır imtihanların da azîm neticeleri olur.** Üstadımız, maruz kaldığı belâ ve musibetlerden elbette elem duymayacaktır. Çünkü O, bu musibetlerin tesadüfi olmadığını şuurundadır. Her şeyde kaderin hâkim olduğunu ve her hâdisede Rahmet-i İlâhiyye'nin bir izi bulunduğunu yakînen bilmektedir. Mukadderatın

kendisine çizmiş olduğu bu hicreti, bir vazife telâkki etmiştir; kadere teslimiyetin zirvesine tırmanmış ve tevekkül kalesine sığınmıştır...

Öyle zannediyorum ki, **kader**, Bediüzzaman'ın dünyayı tutuşturacak ateşin istidadını, bir zulüm ve istibdad çemberi içerisinde sıkıştırarak alevlendirmek istediği için O'nu hicrete mecbur etti.

Tarihe baktığımızda, böyle bereketli hicretlerin, ruhlarını kaderin maneviyat potasında pişiren, yaşadıkları çağa mühürlerini vuran büyük müşidlere nasib olduğunu görürüz. Böyle hicretler, zalimlerin eliyle de olsa, neticesi saadet ve selâmet olmuştur. Nemrud'un zulmünden Hz. İbrahim'in (A.S.) hicreti; Firavun'un zulmünden Hz. Musa'nın (A.S.) hicreti; Mekke müşriklerinin zulmünden Hz. Peygamberimizin (S.A.V.) hicreti, Moğolların zulmünden Osmanoğullarının Anadolu'ya hicreti... hep böyle olmuştur.

Sözlerimi şöyle tamamladım:

"insanlığın maddî ve manevî kurtuluşu için çırpınan ve bu uğurda her şeyini fedadan çekinmeyen âlicenab Üstad'ımızın ikaz ve irşadlarına sadece Şark değil bütün Anadolu ve hattâ bütün insaniyet muhtaçtır. Anadolu'ya hicretinin asıl hikmeti bu olsa gerektir."

Vakit, hayli ilerlemişti. Sohbetimizi, Üstad'dan bir ders dinleyerek bitirelim dedik.

Şu ders okundu:

"Bu dünya memleketine ve misafirhanesine gelen herbir misafir gözünü açıp baktıkça görür ki, gayet keremkârâne bir ziyafetgâh ve gayet san'atkârâne bir teşhîrgâh ve gayet haşmetkârâne bir ordugâh ve talimgâh ve gayet manidârâne ve hikmetperverâne bir mütalâagâh olan bu güzel misafirhanenin sahibini ve kitab-ı kebirin müellifini tanımak ve bilmek için şiddetle merak ederken, en başta göklerin nûr yıldızı ile yazılan güzel yüzü görünür. Bana bak, aradığını sana bildireceğim der. O da bakar görür ki:"

"Bir kısmı arzımızdan bin defa büyük ve o büyüklerden bir kısmı top güllesinden yetmiş derece sür'atli yüzbinler ecrâm-ı semâviyeyi, direksiz düşürmeden durduran ve birbirine çarpmadan fevkalhad çabuk ve beraber gezdiren, yağsız, söndürmeden mütemadiyen o hadsiz lâmbaları yandıran ve hiçbir gürültü ve ihtilâl çıkarmadan o nihayetsiz büyük kütleleri idare eden ve güneş ve kamerin vazifeleri gibi, hiç isyan ettirmeden o pek büyük mahlûkları vazifelerle çalıştıran ve **iki kutbun dairesindeki hesap rakamlarına sıkışmayan** bir nihayetsiz uzaklık içinde, aynı zamanda, aynı

kuvvet ve aynı tarz ve aynı sikke-i fitrat ve aynı surette, beraber, noksansız tasarruf eden; ve o pek büyük mütecaviz kuvvetleri taşıyanları, tecavüz ettirmeden kanununa itaat ettiren; ve o nihayetsiz kalabalığın enkazları gibi, göğün yjizünü kirletecek süprüntülere meydan vermeden, pek parlak ve pek güzel temizlettiren; ve bir muntazam ordu manevrası gibi manevra ile gezdiren; ve arzı döndürmesiyle, o haşmetli manevranın başka bir surette hakiki ve hayalî tarzlarını her gece ve her sene sinema levhaları gibi seyirci mahlûkatına gösteren bir tezahür-ü rububiyet ve o rububiyet faaliyeti içerisinde görünen teshir, tedbir, tedvir, tanzim, tanzif, tavziften mürekkebe bir hakikat bu azameti ve ihatatı ile o semâvat Hâlık'ının vücûb-u vücuduna ve vahdetine ve mevcudiyeti, semâvatın mevcudiyetinden daha zahir olduğuna bilmüşahede şehâdet eder."

Ders okudukça gönlümüzde füyûzat lâleler gibi açılıp saçılıyordu. Dersin sonunda:

— *Bu okunan ders, Üstad'ın hangi risalesinde, diye sordum.*

Molla Hamid:

— [Âyetü'l-Kübrâ'dan](#) dedi ve ilâve etti:

"Kâinattan Hâlık'ını soran bir seyyahın müşahedatı" isimli eserden.

— *Allah, Allah dedim. Bu nasıl bir müşahede! Her bir cümlesi, fikir ve kalblere ışık tutan bir projektör. Nazarları mukaddes mefhumlara sevk ile gönüllere ve ruhlara feyizler serpiyor.*

Öyle ki, satırlardan akan mânânın tazyikiyle ruhum çatlayacak hale gelmişti. Kalbim de feyizle dolmuş, gönlüm gül gülistana dönmüştü.

Bediüzzaman Hazretleri, azamet-i İlâhiye'yi ifham eden o aziz ve celil ifadelerini hakimane bir üslûpla, öyle edibâne te'lif ve tertip etmişti ki, bu ifadelere değil mütefekkirlerin sözlerinde, hattâ filozofların reisi olan Aristolarda, Eflâtunlarda bile rastlamak mümkün değildi. Bu ifadeler melek lisanından dökülür gibi akıyor, saadeti beşeriyenin bir şadırvanını teşkil ediyordu. Bu letafet çeşmesinden akan âb-ı kevser, ruhumuzda, vicdanımızda, hissiyatımızda acaip deveranlara tâbi tutularak uğradığı her yeri tasaffi ettiriyor ve nurlara boğuyordu.

Gecenin geç vakitlerine doğru cemaat dağıldı. Biz de istirahate çekildik.